

Informatīvais ziņojums “Par Latvijas valdības komentāriem par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojumu par Latviju, kā arī ziņojuma un komentāru publiskošanu”

1997. gada 11. decembrī Latvija ratificēja Eiropas Konvenciju par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu (turpmāk – Konvencija). Konvencijas piemērošanas uzraudzību īsteno Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (turpmāk - Komiteja). Uzraudzība tiek īstenota, Komitejai periodiski apmeklējot Konvencijas dalībvalstis, tostarp atbilstoši Konvencijas 7.pantā noteiktajam, vadoties no apstākļiem, Komiteja var organizēt arī citus *ad – hoc* apmeklējumus.

Komiteja bez jebkādiem ierobežojumiem apmeklē aizturēšanas vietas un iestādes, kas saistītas ar brīvības ierobežošanu (ieslodzījuma vietas, audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem, policijas īslaicīgās aizturēšanas vietas, imigrantu aizturēšanas centrus, psihiatriskās slimnīcas, sociālās aprūpes centrus utt.), lai izvērtētu izturēšanos pret personām, kurām atņemta vai ierobežota brīvība.

Pēc katras vizītes Komiteja sagatavo ziņojumu par faktiskās situācijas atbilstību Konvencijas normām. Ziņojumā iekļauti Komitejas konstatētie fakti, komentāri un rekomendācijas, kā arī valstij tiek lūgta papildu informācija un detalizētas atbildes uz ziņojumā apskatītajiem jautājumiem. Šie ziņojumi un atbildes veido daļu no Komitejas pastāvīgā dialoga ar attiecīgo valsti, kas saskaņā ar Konvencijas 11. pantu ir konfidenciāls. Komitejas ziņojumu un valsts komentāru publiskošana notiek tikai ar attiecīgās valsts piekrišanu.

Kopš Latvijas pievienošanās Konvencijai Komiteja Latviju ir apmeklējusi 10 reizes: 1999., 2002., 2004., 2007., 2009., 2011., 2013., 2016., 2022. un 2024. gadā, tostarp 4 no tām ir bijušas *ad-hoc* vizītes. Latvija ir piekritusi visu līdzšinējo Komitejas ziņojumu un attiecīgi arī valdības komentāru publiskošanai.

2024. gada 22. – 31. maijā notika Komitejas *ad hoc* vizīte Latvijā. Tās mērķis bija pārbaudīt attieksmi pret personām ieslodzījuma vietās, un veikt turpmākus pasākumus saistībā ar 2022. gada vizītes laikā konstatēto situāciju. Īpaši izvērtējot ieslodzīto neformālās hierarhijas kaitīgo ietekmi Latvijas cietumos un līdz ar to arī uz vardarbību starp ieslodzītajiem.

Minētā Komitejas *ad hoc* vizīte organizēta pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) 2024. gada 11. janvārī pasludinātā sprieduma lietā “D. pret Latviju”, kurā ECT secinājusi, ka ir pieļauts Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3. pantā (spīdzināšanas un necilvēcīgas apiešanās aizliegums) garantēto tiesību pārkāpums. ECT uzskatīja, ka Latvijas valsts iestādes nebija rīkojušās pietiekami, lai novērstu ieslodzījuma vietās pastāvošo ieslodzīto neformālo hierarhiju. ECT ieskatā, valsts iestāžu iejaukšanās ieslodzīto neformālajā hierarhijā līdz šim ir bijusi individuāla rakstura un, nepastāvot visaptverošai stratēģijai tam kā risināt problēmas būtību, Latvijas iestādes nerīkojās pietiekami, lai novērstu neformālās hierarhijas kaitīgo ietekmi. Spriedumā ECT iekļāva norādi, ka Latvijai, lai novērstu līdzīgu pārkāpumu atkārtošanos, ir jāveic pasākumi, ar kuriem tiktu novērsta spriedumā identificētā sistēmiskā problēma, proti, “zemākajai kastai” piederošo ieslodzīto sociālā segregācija, kalpība ieslodzīto kriminālajām autoritātēm un ar to saistītā ieslodzīto savstarpējā vardarbība.

Pēdējās *ad-hoc* vizītes laikā Komiteja apmeklēja Daugavgrīvas cietumu, Jēkabpils cietumu, Jelgavas cietumu un Valmieras cietumu.

Pēc vizītes Komiteja sagatavoja ziņojumu, kuru 2024. gada 15. novembrī nosūtīja Latvijas valdībai. Komiteja lūdz Latviju sniegt komentārus par ziņojumu trīs mēnešu laikā, t.i. līdz 2025.gada 15. februārim.

Latvijas valdības komentāru projektā par Komitejas ziņojumu ir apkopota atbildīgo institūciju un nozaru ministriju sniegtā informācija par ziņojumā ietverto informāciju un paustajām rekomendācijām. Komentāros tiek skaidrots esošais tiesiskais regulējums, prakse un plānotās aktivitātes, kā arī paustas apņemšanās situācijas uzlabošanai un pilnveidošanai.

Lai nodrošinātu efektīvu sadarbību ar Komiteju un demonstrētu Latvijas apņemšanos turpināt risināt aktuālās problēmas iestādēs, kas saistītas ar brīvības atņemšanu vai ierobežošanu, Latvija ir piekritusi visu līdzšinējo Komitejas ziņojumu un Latvijas komentāru publicēšanai. Vienlaikus, Komitejas ziņojumā norādīts, ka pēdējos gados gan Ministru komiteja, gan Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja caurredzamības labad ir mudinājušas dalībvalstis apņemties īstenot automātisku turpmāko Komitejas vizīšu ziņojumu un saistīto valdības atbilžu publicēšanu. Tas ļautu publicēt Komitejas vizītes ziņojumus vienu mēnesi pēc to nosūtīšanas iestādēm. Šī kārtība paredz valsts iespēju konkrētā gadījumā pagarināt publicēšanas termiņu. Komiteja aicina Latvijas iestādes piekrist iepriekš izklāstītajai automātiskās publicēšanas kārtībai.

Turpinot iepriekšējo praksi, arī Komitejas ziņojuma par 2024. gada *ad-hoc* vizīti un Latvijas valdības komentāru publicēšana Komitejas tīmekļa mājaslapā www.cpt.coe.int būtu atbalstāma, vienlaikus lemjot par piekrišanu turpmāko Komitejas ziņojumu automātisku publicēšanu.

Ziņojuma publicēšana ļauj valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un starptautiskajām organizācijām, kā arī sabiedrībai kopumā piekļūt un izmantot aktuālu informāciju par situāciju dažādās ar brīvības ierobežošanu saistītās iestādēs Latvijā.

Pielikumā:

1. Komitejas ziņojuma tulkojums latviešu valodā uz 28 lappusēm;
2. Latvijas valdības komentāri par Komitejas ziņojumu par Latviju uz 40 lappusēm;
3. Latvijas valdības komentāru par Komitejas ziņojumu 1. pielikums “Rīcības plāns ieslodzīto neformālās hierarhijas mazināšanai un Komitejas rekomendāciju ieviešanai” uz 7 lappusēm;
4. Latvijas valdības komentāru par Komitejas ziņojumu 2. pielikums “Informācija par personu notiesāšanu pēc Krimināllikuma 130.panta” uz 3 lappusēm;
5. Latvijas valdības komentāru par Komitejas ziņojumu 3. pielikums “Rīcības plāns ieslodzīto neformālās hierarhijas mazināšanai” uz 3 lappusēm;
6. Latvijas valdības komentāru par Komitejas ziņojumu 4. pielikums “Profilakses pasākumu un veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošanas plāns alkoholisko dzērienu un narkotisko vielu lietošanas izplatības mazināšanas jomā 2023.–2025. gadam” uz 5 lappusēm.